

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamist 2010

Märt Hennoste

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksami eesmärgid on

- hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust;
- kontrollida põhikooli lõpetamiseks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest;
- suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi.

2010. aastal laekus Eksamikeskusele analüüsimiseks 1439 eksamitööd. Nende põhjal on eksami tulemused järgmised.

Tabel 1. Eksami tulemused

1439 tööd	Osa 1	Osa 2	Ü1 1.1	Ü1 1.2	Ü1 2.1	Ü1 2.2	Ü1 2.3	Ü1 2.4	Ü1 2.5	Tulemus
Kesk-mised punktid	23,84	46,88	13,62	6,09	24,43	7,83	5,40	4,71	4,52	70,72
Kesk-mine %	79,45	66,97	75,66	87,07	61,06	78,26	67,45	78,52	75,30	70,72
Min tulemus	4	12	0	0	0	0	0	0	0	20
Max tulemus	30	70	18	7	40	10	8	6	6	99
Standard-hälve	4,84	12,27	3,45	1,32	9,60	1,39	1,63	1,07	0,90	15,63

Valimi põhjal oli eksamitöö keskmine tulemus 70,72 punkti (2009 – 68,75). Paremini lahendasid õpilased töö lugemisosa, mille eest saadi keskmiselt 79,45% punktidest (2009 – 76,88%). Kirjutamisosa oli õpilastele tavapäraselt raskem, keskmine tulemus 66,97% punktidest (2009 – 65,27). Kõige paremini õnnestus õpilastel publitsistlikul tekstil põhinev lugemisülesanne 1.2, mille keskmine lahendatuse protsent oli 87,07. Keeleülesannetest saadi kõige paremini hakkama võõrsõnade tundmise ülesandega 2.4 (keskmine lahendusprotsent 78,52). Kõige nõudlikum ülesandeliik on tekstiloome (ülesanne 2.1), milles saadi keskmiselt 61,06% punktidest (2009 – 61,57%). Keeleülesannetest osutus raskeimaks lausete kirjavahemärgistamise ülesanne 2.3 (keskmine tulemus 67,45%). Teiste ülesannete tulemused jäid vahemikku 75–78%, mis lubab järeldada, et sõnade õigekirjaga (ül 2.2), suure ja väikese algustähe kasutamisega (2.5) ja valmi lugemisega (1.1) saadi hästi hakkama.

Tabel 2. Eksami tulemused kooli asukoha järgi

Asukoht	Õpilaste arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standard-hälve
Maakonnakeskuse koolid	80	5,56	73,61	44	98	12,84
Suurlinnakoolid	370	25,71	72,65	20	98	15,78
Teeninduspiirkonnata koolid	105	7,30	85,81	53	99	10,30

Valla- ja väikelinna- koolid	860	59,76	67,82	20	99	15,18
Õhtukoolid	24	0,84	68,96	31	93	13,58
Kokku	1439	100	70,72	20	99	15,63

Tabel 3. Eksamitulemused kooli tüübi järgi

Kooli tüüp	Õpilaste arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standardhälve
Ühe õppeasutusena tegutsevad põhikool ja gümnaasium	1046	72,69	70,73	20	99	13,31
Lasteaed-põhikool	46	3,21	63,72	22	94	15,73
Põhikool	339	23,69	69,55	20	98	16,08
Kokku	1439	100	70,72	20	99	15,63

Valimi põhjal saavutasid kõige kõrgema keskmise tulemuse teeninduspiirkonnata koolid 85,81% (2009 – 84,15%), millele järgnesid maakonnakeskuste koolid 73,61 (2009 – 70,13%). Märkatavalt on edenenud suurlinnakoolid, kelle keskmine tulemus on 2009. aastaga võrreldes kasvanud peaaegu 10% (2010 – 72,65; 2009 – 62,28). Teiste koolide keskmine tulemus jäi alla 70% – valla- ja väikelinnakoolid 67,82% (2009 – 68,17%), õhtukoolid 68,96% (2009 – 63,30), kuid seejuures on rõõmustav õhtukoolide keskmise tulemuse rohkem kui 5% kasv.

Analüüsid eksamitüübi, näeme, et tulemused on ühtlasemad kui piirkondliku võrdluse puhul. Kõige kõrgema tulemuseni küündisid põhikooli osaga gümnaasiumid 70,73% (2009 – 69,55), millele järgnesid põhikoolid 69,55% (2009 – 66,37). Kõige madalam tulemus oli lasteaedadel-põhikoolidel 63,72% (2009 – 74,60). 2009. aastaga võrreldes on gümnaasiumide ja põhikoolide eksamisoorituse tase kasvanud, lasteaedadel-põhikoolidel aga langenud.

Tabel 4. Eksamitulemused sooti

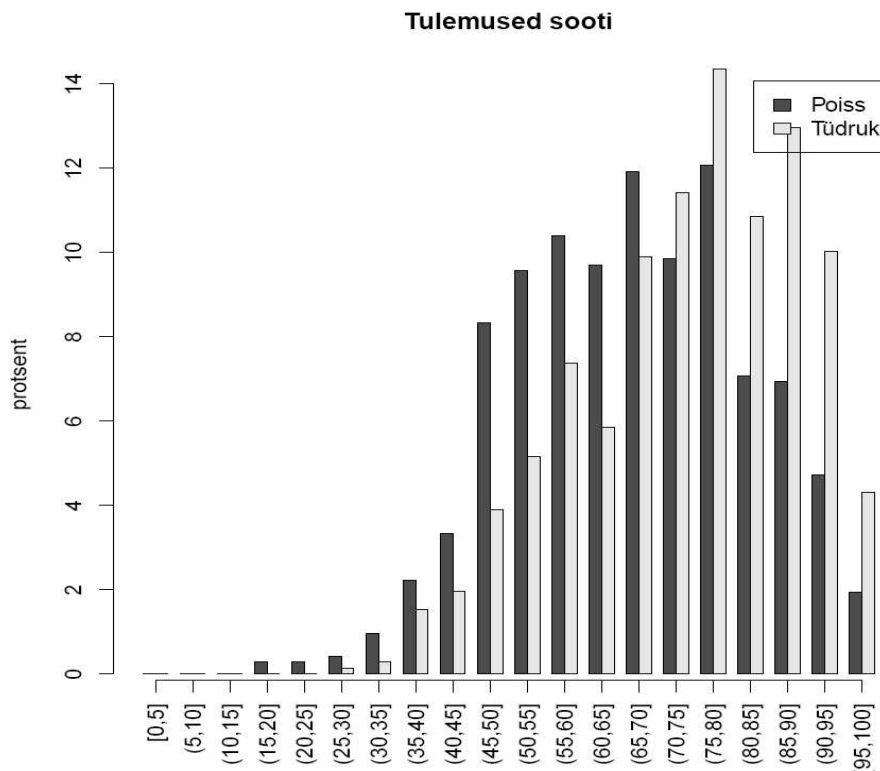
	Arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus punktides	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standardhälve
Poisid	721	50,10	67,02	67,02	20	99	15,55
Tüdrukud	718	49,90	74,44	74,44	28	99	14,83
Kokku	1439	100,00	70,72	70,72	20	99	15,63

Tabel 5. Ülesannete statistika sooti

	Poiste keskmised punktid	Poiste tulemuste keskmine	Standardhälve	Tüdrukute keskmised punktid	Tüdrukute tulemuste keskmine	Standardhälve
--	--------------------------	---------------------------	---------------	-----------------------------	------------------------------	---------------

		%			%	
Ül 1.1	13,29	73,84	3,49	13,95	77,48	3,37
Ül 1.2	5,86	83,76	1,46	6,33	90,39	1,11
Ül 2.1	22,38	55,96	9,52	26,47	66,19	9,24
Ül 2.2	7,55	75,53	1,39	8,10	81,00	1,33
Ül 2.3	4,96	62,05	1,70	5,83	72,87	1,43
Ül 2.4	4,57	76,17	1,12	4,85	80,87	1,00
Ül 2.5	4,33	72,25	0,91	4,70	78,35	0,85

Graafik 1. Eksamitulemused sooti.

Poiste keskmine eksamitulemus oli 67,02 punkti, tüdrukutel 74,44 punkti. Võrdlus sooti näitab, et tüdrukute keskmine eksamitulemus oli 7,42% kõrgem kui poistel (2009 – 8,82%). Tulemuste vahe vähenemine on positiivne suundumus, mis näitab noormeeste konkurentsivõime kasvu. Ülesannete statistika poiste ja tüdrukute võrdluses annab vastuse küsimusele, millest see erinevus tuleneb. Tabelist 5 on näha, et tüdrukud lahendasid sarnaselt 2009. aastaga kõiki ülesandeid poistest paremini. Seejuures on väiksemad erinevused ülesande 1.1 (ilukirjandusliku teksti lugemine), 2.2 (sõnade ortograafia) ja 2.4 (võõrsõnade tähenduse tundmine) puhul. Nende ülesannete tulemuste erinevused jäävad 3,6–5,5% piirsesse. Arvestades seda, et poiste keeleteadmised ja lugemine on tüdrukute omast selles vanuses ka rahvusvaheliste uuringute põhjal kehvem, võib seda erinevust pidada ootuspäraseks. Poistele aga valmistasid tüdrukutega

võrreldes raskust ülesanded 2.5 (suure ja väikese algustähe õigekiri – erinevus 6,1%) ja 1.2 (publitsistliku teksti lugemine – erinevus 6,6%). Rohkem kui 10% erinevust ülesande 2.1 (lühikirjand – 10,2) ja ülesande 2.3 (lausete kirjavahemärgistamine – 10,8) puhul aga tuleb pidada poiste madala keskmise tulemuse peamiseks põhjuseks. Tõsi, positiivse tendentsina võib siin esile tuua, et 2009. aastaga võrreldes on poiste tekstiloomeskus veidike paranenud. 2009. aastal oli poiste ja tüdrukute kirjanditulemuste erinevus 13,9%.

Kui analüüsida poiste ja tüdrukute tulemusi eksamitöö osade kaupa, s.t võrrelda nende lugemis- ja kirjutamisoskust tervikuna, siis näeme, et tüdrukute tulemused olid poistest lugemises 4,34% ja kirjutamisoskuses 8,79% paremad.

Tabel 6. Aasta- ja eksamihinnete võrdlus sooti

	Arv	Aastahinnete keskmine	Eksamitöö keskmine
Poisid	721	3,43	3,49
Tüdrukud	718	3,98	3,83
Kokku	1439	3,71	3,59

Tabel 7. Aasta- ja eksamihinnete sagedused (v.a õpilased, kelle eksamitööl puudus hinne)

Aasta Eksam	2	3	4	5	Kokku
1	1	0	0	0	1
2	5	11	1	0	17
3	62	392	121	3	578
4	7	130	360	64	561
5	0	7	87	118	212
Kokku	75	540	569	185	1369

Aasta- ning eksamihinnete põhjal võib väita, et eksamitöö oli õpilastele jõukohane ning koostatud koolide keskmist taset arvestades. Valimisse kuulunud poiste aastahinnete keskmine oli 3,43 ning eksamitööde keskmine tulemus 3,49 palli. Tüdrukuid oli koolis hinnatud keskmise hindega 3,98, eksamitöö lahendasid nad keskmisele hindele 3,83.

Aasta- ja eksamihinnete sagedusi võrreldes (tabel 7) selgub, et koolis hinnatakse kahelisi ja kolmelisi õpilasi pigem alla, neljaliste õpilaste puhul esineb suurel määral nii alla- kui ka ülehindamist. Viielisi õpilasi aga hinnatakse ~30% juhtudel üle. Suurem erinevus tüdrukute aasta- ja eksamihinnetes osutab, et rohkem eksitakse tüdrukute hindamisel. Tabel tervikuna näitab, et koolihindeid mõjutavad suurel määral aine tundmise välised asjaolud, nagu hoolsus, kohusetunne jms.

Eksamitöö analüüs üksikküsimuste kaupa toob esile õpilaste tugevad ja nõrgad küljed. Ilukirjandusliku teksti lugemise ülesanne 1.1 põhines Wimbergi valmil „Talumees ja kratt“. Ülesanne koosnes valikvastustega küsimustest, õpilane pidi õige lahenduse valima nelja vastusevariandi hulgast. Ülesande keskmine tulemus oli 75,66%, mis näitab, et sellega saadi kokkuvõttes hästi hakkama. Kõige raskemaks osutus teksti žanri

äratundmine, vaid 49% õpilastest mõistis, et tegemist on valmiga. Raske oli õpilastele ka õige põhjenduse leidmine, miks ei ole kõnealuse teksti puhul tegemist rahvaluulega. Selle ülesande lahendas õigesti 60% õpilastest. Õpilastele ei valmistanud raskust sisust tulenevad küsimused, mille keskmine lahendatuse protsent jäi 65–92% vahele. Seejuures olid eksaminandidele natuke raskemad teksti üksikasjade analüüsil ja sünteesil põhinevad küsimused, lihtsamad aga teksti ideestikku ja tegelasi üldiselt puudutavad ülesanded.

Teine lugemisülesanne (1.2) põhines arheoloogiat (ebaseaduslikke väljakaevamisi) käsitleval Postimehe juhtkirjal ja artiklil. Selle ülesandega saadi väga hästi hakkama, keskmine lahendusprotsent oli 87,07. Ülesandes pidi õpilane loetud tekstide põhjal lõpetama laused. Üksikküsimused eeldasid nii faktide ja üksikasjade tekstidest ülesleidmist kui ka tekstide sisulist analüüsi ja mõistmist. Kõige raskemaks osutus põhjendamisülesanne, miks leitud muinasmõök oli sedavõrd tähelepanuväärne (õigeid vastuseid 61%). Suhteliselt lihtsad aga olid õpilastele defineerimisülesanne, keda nimetatakse mustadeks arheoloogideks (õigeid vastuseid 92%) ning tekstist tulenevate praktiliste käitumisjuhiste mõistmine, keda tuleb pidada leitud kultuuriväärtusega eseme omanikuks (õigeid vastuseid 92%) ja mida peab eseme leidja kultuuriväärtusega tegema (õigeid 94%). Kui võrrelda ilukirjanduslikust ja publitsistlikust tekstist arusaamist, siis õpilastele on mõistetavamad ajakirjanduslikud tekstid. Seejuures saavad publitsistliku teksti lugemisega (võrreldes ilukirjandusliku tekstiga) paremini hakkama nii poisid kui ka tüdrukud, kuid tüdrukute tulemustes on poistega kõrvutades suuremad erinevused, vt tabel 5.

Lühikirjandi teema oli sel aastal „Tahan liigelda ohutult”, mis võimaldas jutustada või arutleda ohutu liikluse üle. Esimest korda olid tekstiloomesülesandega liidetud alustekstid, mis pidid õpilaste tekstiloomet toetama ja andma vajadusel võimaluse neid tsiteerida või refereerida. Tekstiloomes kõige nõrgem külge oli õigekiri (55,17%), võrreldes eelmise aastaga langes see rohkem kui 4% (2009 – 59,59%). Kui 2009. aastal valmistas õpilastele kõige suuremat raskust teksti sisu, mille eest saadi 58,77% punktidest, siis sel aastal saadi alustekstide toel teemaarendusega palju paremini hakkama, keskmine tulemus 60,46%. Sõnavara ja stiili keskmine tulemus on viimasel kolmel aastal järjepidevalt langenud: 2010 – 60,47; 2009 – 62,70%; 2008 – 64,28%. Siiski on see langus tekstiteoreetilisest vaatepunktist loogiline ja põhjendatud, sest varasematel aastatel on stiili hinne olnud sisu hindest oluliselt kõrgem. Teksti ülesehitust hinnati sel aastal 75,87%, mis on ootuspärane (võrdle: 2009 – 75,59%; 2008 – 75,82%).

Ülesanne 2.2 põhines täheortograafia tüüpjuhtudel: geminaadi, konsonantühendi, lühendite, i ja j; k, p, t ja g, b, d; h; š ja ž õigekiri. Ülesande keskmine tulemus oli 78,26%, mis näitab, et õpilased valdavad sõnade õigekirja heal tasemel. Paremini said selle ülesandega hakkama tüdrukud (81,00%), poiste tulemus oli 75,53%. Kõige raskem oli õpilastele sõna „brošüür“ (õigeid 48%) ja „materiaalne“ (õigeid 54%) kirjutamine. Teiste ülesandes olnud ortogrammide õigekiri jäi vahemikku 70–95%.

Keeleülesannetest osutus kõige raskemaks lausete kirjavahemärgistamise ülesanne 2.3, mille keskmine tulemus oli 67,45%. Seejuures said tüdrukud selle ülesande lahendamiseks hästi hakkama (keskmine tulemus 72,87%), kuid poistele valmistas lausete interpunktsioon raskust.

Kõige rohkem eksiti põimlausete kirjavahemärgistamisel, nii oli näiteks ülesande 2.3.6 puhul õigeid lahendusi 43% ning lause 2.3.2 puhul 54%. Tavapäraselt raske on õpilastele ka otsekõne kasutamine, eriti kui see algab saatelausega (ülesanne 2.3.8 –

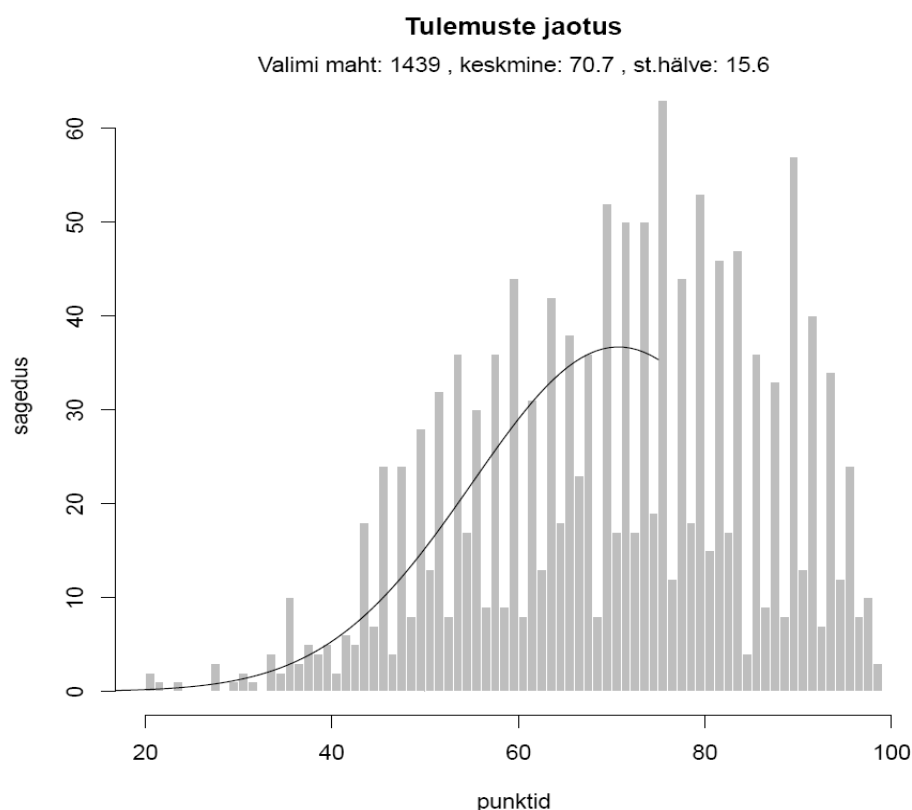
õigeid vastuseid 56%). Tunduvalt paremini tuldi toime otsekõnega, mis lõpeb saatelausega (õigeid vastuseid 69%).

Võõrsõnade tähenduste tundmise ülesanne 2.4 põhines põhikooli õppekirjandusel. Selle ülesande lahendamiseks said ühtviisi hästi hakkama nii poisid (76,17%) kui ka tüdrukud (80,87%). Koondtulemus 78,52% oli keeleülesannete kõrgeim. Ülesande muutis õpilastele lihtsamaks see, et võõrsõna õige tähendus tuli leida valikvastuste hulgast. Kõige rohkem eksiti sõna „objektiivne“ (õigeid vastuseid 47%), „emotsioonid“ (õigeid 58%) ja „abituriendid“ (õigeid 64%) tähendustega. Väga hästi aga tunti võõrsõnu „diskuteerima“ (õigeid vastuseid 95%) ja „ökonomne“ (96%) ning „pseudonüüm“ (90%). Kokkuvõttes võib selle ülesande tulemust pidada heaks.

Keeleülesandega 2.5 kontrolliti suure ja väikese algustähe õigekirja valdamist. Ülesande keskmine lahendusprotsent oli 75,30, seejuures oli poiste puhul õigete vastuste protsent 72,25 ning tüdrukutel 78,35. Suure ja väikese algustähe tüüpjuhtudega saadi hästi hakkama, kuid rohkem tähelepanu vajab õppetöös õpilaste keelelise mõtlemise arendamine, sest sageli ei taju õpilased suure ja väikese algustähe opositsiooni, st mis tähendus on väikesel tähel suure tähega võrreldes. Nii eksiti näiteks kõige rohkem sõnade „vanalinnas“ (õigeid 51%) ning „rahvusvahelisel lasteraamatupäeval“ (õigeid 56%) kirjutamisel.

Kokku oli eksamitöös neli keeleülesannet, mille lahendamise keskmine tulemuslikkus oli 74,88%, mis väärib hinnet „hea“.

Graafik 2. Eksamitulemuste jaotus.

Koolide hindamiskomisjonide töö oli pädev, suuremaid eksimusi ei olnud. Kuid endiselt esineb kiirustamisest tulenevaid vigu üksikute tööde hindamisel. Positiivne on see, et vähenenud on tulemuste „venitamine“ (ülehindamine) hinnete „3“ ja „4“ piiril,

kuid endiselt on see liiga suur (~10%) hinde „5“ künnisel. Õpetajate tagasisidelehtedelt selgub, et eksamitöö ülesanded ja nende raskusaste vastas ootustele. Eksamitöö korralduses vigu ei esinenud.